

Recenzja wydawnicza tekstów przygotowanej do druku książki „W warsztacie, w manufakturze, w sklepie i w fabryce” pod redakcją Michała Białkowskiego, Zdzisława Biegańskiego, Wojciecha Polaka”, t. 3 Dzieje regionu kujawsko-pomorskiego, Toruń 2013 (ok. 13 ark. wyd.)

1. Uwagi ogólne

Publikowanie książek poświęconych dziejom regionu kujawsko-pomorskiego zasługuje na pełne poparcie. Kształtowanie patriotyzmu lokalnego jest podstawą umacniania tożsamości narodowej zwłaszcza u młodego pokolenia. Poznanie dziejów wsi czy miasteczka, a więc miejsca urodzenia gimnazjalisty czy licealisty, do którego pod koniec swego życia będzie chciał wrócić co najmniej wspomnieniami czy myślą, tworzy tą szczególną więź z jego „małą ojczyzną”. Przygotowana do druku książka ma pomóc nauczycielom historii i nauki o społeczeństwie w prowadzeniu lekcji o dziejach regionu. Może ona być także lekturą dla bardziej uzdolnionej młodzieży o wyraźnych zainteresowaniach historycznych. Praca ta jest dziełem przede wszystkim naukowców z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy (Jacek Woźny, Zbigniew Zyglewski, Marcin Thiel, Zdzisław Biegański, Sławomir Kamosiński, Teresa Maresz), Muzeum Okręgowego w Bydgoszczy i Collegium Medicum UMK (Wojciech Ślusarczyk), Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (Agnieszka Zielińska) i Archiwum Państwowego w Toruniu (Anna Bieniaszewska). Są tu bogato udokumentowane studia, z licznymi przypisami, co naturalnie jest zaletą, ale i pewną wadą. Przypisy pozwalają na dotarcie czytelnika do dodatkowej literatury i wzmacniają argumentację autora. Dla mało ambitnego czytelnika mogą być jednak balastem. O omawianych tutaj rozprawach można by nawet powiedzieć, że charakteryzuje je „akademickość”. Interesująca byłaby opinia czytelników, czy seria: „Dzieje regionu kujawsko-pomorskiego”, mamy już tom trzeci, znajduje ich aprobatę. Tytuł tomu wydaje mi się bardzo udany. Na pochwałę zasługuje fakt ukazania dziejów gospodarczych regionu od prehistorii po czasy współczesne.

2. Uwagi o poszczególnych artykułach.

Tom otwiera syntetyczny artykuł archeologa prof. Jacka Woźnego „Starożytne pracownie i warsztaty produkcyjne na Kujawach” . Nauczyciel korzystający z tego artykułu wskaże młodzieży na fakt, iż archeolog odmiennie niż historyk tylko wyjątkowo dysponuje źródłami pisanymi (rachunki). Korzysta jednak z źródeł materialnych niezwykle przekonujących jak garnki, wyroby z żelaza, miedzi czy bursztynu. Dla Kujaw ważna była zarówno sól z Inowrocławia jak i obróbka bursztynu. Kolejny artykuł prof. Zbigniewa Zyglewskiego „Gospodarka na Kujawach w późnym średniowieczu” jest bardzo dobrze udokumentowany. Nie wiem czy w tytule nie powinno się znaleźć także słowo „osadnictwo”. Mgr Marcin Thiel w artykule „ Młynarstwo, karczmarstwo i kowalstwo dóbr

królewskich na Kujawach, w Ziemi Dobrzyńskiej i Ziemi Kujawskiej w okresie nowożytnym” wykorzystał materiał pochodzący z lustracji dóbr królewskich w XVI-XVIII wieku. Niezwykle cenne są tu ilustracje, ryciny wiatraków, młynów wodnych, kuźni czy karczemi. Dr hab. Agnieszka Zielińska swój artykuł pt. „Od warsztatu rzemieślniczego do fabryki. Przemiany w strukturze zawodowej mieszkańców Torunia w XIX i początku XX wieku” oparła na księgach zgonów parafii ewangelickich i katolickich Torunia, w których odnotowywano zawody zmarłych. Z dużym zainteresowaniem czytałem napisany z talentem artykuł mgr Anny Bieniaszewskiej „Handel i rzemiosło żydowskie Torunia do 1939 r.”, oparty w znacznym stopniu na archiwaliach. Stosunkowo mało znana była dotąd w odróżnieniu od wielkich miast Bydgoszczy czy Torunia problematyka gospodarcza miasteczek naszego regionu. Prof. Zdzisław Biegański w artykule „Przemysł, handel i rzemiosło w miasteczkach powiatu bydgoskiego w okresie Drugiej Rzeczypospolitej” opierając się aktach Solca Kujawskiego, Fordonu czy Koronowa w sposób kompetentny przedstawił tą tematykę. Na specjalną uwagę zasługują dwa artykuły prof. Sławomira Kamosińskiego: „Proces industrializacji w regionie Kujaw i Pomorza w okresie Polski Ludowej (1945-1989)” i „Tradycja i nowoczesność. Przemysł w Toruniu w latach Polski ludowej”. Ukazano tutaj zarówno blaski jak i cienie procesu industrializacji w naszym regionie w tym okresie historycznym. Wnioski zawarte w podsumowaniu są przekonujące. Osobne miejsce w tym tomie zajmuje artykuł dra Wojciecha Ślusarczyka pt. „Technika farmaceutyczna w zbiorach wybranych muzeów regionu kujawsko-pomorskiego”, który z racji eksponatów może z pewnością spotkać się z zainteresowaniem młodzieży. Klamrą spinającą ten tom jest artykuł dr Teresy Maresz „Od warsztatu rzemieślniczego do hali fabrycznej. Realizacja wątku tematycznego „gospodarka” w ramach przedmiotu „Historia i społeczeństwo. Dziedzictwo epok”. W nauczaniu historii-moim zdaniem- zbyt wiele miejsca zajmuje historia polityczna, dzieje wojen a mniej działalność społeczeństw w warunkach pokoju. Tymczasem więcej miejsca winniśmy poświęcać historii nauki i techniki a co za tym idzie rozwojowi gospodarki. Omawiany tom wychodzi temu postulatowi naprzeciw i wart jest druku.

/prof. dr hab. Janusz Małek/

Toruń, 26 listopada 2013 r.